Бухы ороныуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган

№ 75 (3388) 1942 оной мартын 28, суббота | СЭН 15 МҮНГЭН

ДАЙНАЙ ҮЕЫН СТАХАНОВЕЦУУД

(„Правдын" түрүү бэшэгһээ)

Уральска заводой фрезеровщик-стахановец Дмитрий Филиппович Босый гэгшын үйлэдбэрин тайхамшагта ехэ амжалта туйлаһан тухайда «Правдада» цэлгэрэнгытэгэр бэшэгдэһэн байгаа. Нүхэр Босый болбол балайшье орёо бэшэ аад, эүгөөр нилээд сэсэн нэмэри толиолгые станоггоо тааруулаад, нэгэхэн үдэрэй турша соо 15 шахуу нормо гүйсэдхөө. Энэ юрэ бусын амжалта миил нэгэхэн үдэрэй хэрэг бэшэ гэжэ тодорууулыын тулада нүхэр Босый болбол үглөөнэрынь баһа гэдэ тэмдэг нормо гүйсэхөөд байбэ. Тэрээнһээ нойшо үдэрһөө үдэр бүри нэгэ халаан соо 10—10 нормые гүйсэдхэдэг болоһон байха юм.

«Мянгатан» ангажа үргаба.

Дмитрий Босый гэгшые дуурягшад, тэрээнэй хани нүхэд улалгүй ургаһан гараһан байха юм. Хабсаргаша слесарь Кузнецов гэгшэ гарааараа нэхэ ажалые оныбого аргаар хэдэг болгожо, мүн лэ 10—10 нормо үгэдэг болоо һэн. Инструментальщик Высоцкий гэгшэ материалнуудые алгахэ заһаха шатанууудые тон һайнаар, хэдэ эзэгэр, гурим-шуужа, 14 шахуу нормо гүйсэдлөө һэн. Ингажа **һарэ соо бүтэхэ даабаринуудые хөөр, гурбан хоног соо гүйсэдхэнэ!** Ганса Уральскэ заводто 32 иймэ стахановец бии.

«Мянгатан» ангажа бии болоо.

Нүхэр Босый гэгшын гайхамшагта амжалта, ангажа зохёон байнуулха һанаагайе шууд түргэнэгэр бэедэ хаалгаһан абаха ябадал—эдэ бүгдөөрөө манай ардай ноцца туйлай ехэр һалбарха байгаа пат, шилгэмые эли тодоор гэршэлэн харуулна! Хүдэлмэришэн ангиин лундаһаа шэнэ шэнэ таланнууд, бөлгүүд урган гараха, социалистическэ ёһоной ажалай бүтэсые улам улам ехэдхэхэ хэрэгтэ анха түрүүшын үүсэлэшэд, стаханова шабинар—түрүүшын стахановецуудай техникэдэ һэһэн революцие мүнөө үргэлжэлүулнээр.

Олондо үзэн ялагдаһан хорото дайсан манай орон нютагые дэбһэжэ, манай арагай ажалаар байгуулагдаһан юумэнүүдые буляаһ эзэмдэхэ гэжэ һэдэнэ. Тиигэхэ үеэнь советскэ хүнүүдэй биллг ухаан болбол фашистска арьяатануудые ялгаал һаа түргэнөөр бүгэ хяа сохитын тулада бүхы хүсэ шадалаараа хүдэлмэрилнэ. Иимэ хатуу шанга сагта эхэ ороноо хамгаалхын тулада бүхы шадалаа зангиган хүдэлмэрилһэн ажал соогуур геройнуудэй урган гарана. Бүхы ороныгэй эдэ геройнуудаараа омогорхоно.

Дмитрий Босый—сэгэгэй заводой хүдэлмэришэн. Нүхэр Босый болбол Улаан Армиин тулада буу зэбсэг хэжэ байгаг. Энэ заводо хадаа түрүүн фронт шадар байһан аад, нүүдэгэн түн ара тыл үүсэ нүүлгэгдэһэн байгаа юм. Тэдэ, мүнөөнэй тыл гэдэг фронтто адли. Фронт дээрэ һайлаалгажа ябаа боецуут шэнгээр шэн зогиргойгоо, ушаһан малгайгаа абангүйгөөр, хүсэ шадалаа тоомгоо хайрлаһигөөр хүдэлмэрилгэ гэһэн һанал болгоо тылгэн стахановец ба ушаанигуудай ой ухаанта тон бүхэр шэнгэнхэй. Эдэнэр (чатна) амталаан сагташье һайнаар хүдэлмэрилдаг байгаа, тэдэ мүнөө энэ дайнай үедэ бүри һайнаар түдэлмэрилхэ гэжэ шармайн ороддодог.

«Халаан соо 2—3 нормо үгэжэ байха гээшэ мүнөө бишиихан бүтээсэ болоод байна гэжэ бидэнэртэ, мэргэжэлтэ фрезеровщигуудтаа, фанэтдадаг байха юм. Фронт болбол үшөөд ехэ бүтээсэтэйгээр хүдэлмэрилэгты гэжэ бидэнэртэ ариллгэ табиха эрхэтэй. Шэнэ жэл үүшуулан нүхэр Сталинда бэшэһэн бэшэг дээрэ гараа табихадаа ажалайнгаа бүтээсые бүри ехэдэр дээшэлүүлхын тулада бүхы хүсэ шадалаа пэртахаб гэжэ би болбол тангариглаа һэм»,—гэжэ нүхэр Босый гэгшэ бэшэһэн байна.

Нүхэр Сталинцаа айхабтар дурапай, эхэ ороондоо түйлай дуратай байһан ябагаа ба дошхон хэрэгэгы дайсанные үзэн ялажа байдаг забуурхэл—эдэ бүлгаалаа советскэ хүн бүхэнэй нанлин мэдэрэл мүн. Энэ мэдэрэлынь тылэй геройнуудые үргуулна.

Фашистска ,эзэмлэтшэдтэй үндэр дээдэ ба шалгалга тэмсэлыг нилээдгүй ехэ бэрхэшэлнүүд соогуур ябуулжа байгаа түрэл Улаан Армиин ардарта туһалагшад болохо ажалай үнэр бүтээсын мастернууд, стахановец ба ударнигууд, таанартаа нэрэ түрэ ба алдар соло!

Дайнай үедэ хэдэн эуун мянгэн эрэгтэй ба эмэгтэй хүдэлмэрилдэг стахановецуут (болшихой. Үсэгэлдэрэй ампалан сагай амжалтануут, нүхэр Босый гэгшые хангаагүй байһан шэнгээр эдэлэрыешые мүн лэ хангагагүй. Тиигэжэ олон станогто нэгэ доро хүдэлмэрилхэ нүдэлөөн ургаа һэн. Тиигэжэ «тансал эрэшүүдэй хэжэ шадаха юумэн» гэжэ ургань һанагдажа байһан орёо юумые мүнөө эхэнэрнүүд бүтээжэ шададаг болоо.

Эдэнэр бүгдөөрөө дайнай үеын стахановецуут мүн. Эдэнэр хадаа урдавай нормые хизаар туйл болгоод байлагтүй хүнүүд мүн.

Дмитрий Босый болбол ухаалгадин зохёогшо, уралан һайжаруулагша, уралан зохёогшо хүн мүн. Нүхэр Босый хадаа техникые гүйсэд шудалһан ба тэрээнэ голодоо урагшань лэ дабшуулжа байгаг эгээ дээдэ мэргэжэлтэ хүдэлмэришэн байна. Иимэ хүнүүд манай орон соо олоч. Зүгөөр, эрэгтэй ба эмэгтэй хэдэн олон хүдэлмэришэд түрүү стахановецуудай хэмжээндэ тулаа урганшаг байгаг. Эдэнэр хадаа мүнөөдэр 10 нормо бүтээжэ үшөөл шагаадгүй. Тиимэ тулд **эдэнэрые түрүү хүдэлмэришэдэй хэмжээндэ хүртэр ургуулха хэрэгтэй.** Хоёрзуутан, гурбанзуутанай хамжээндэ хүртэр ургуулха хэрэг болбол зайлашгүй шухалда, тон ялгаалаар гүйсэдхэхэ зоолиго байна. **Залуу нагинуудые үсэд изгэрүүлгэр һу гаха хэрэгтэй.**

Стахановецуудай зэргэ жагсаал улам улам ургэгэг! Уралан геройнуудай амжалтанууд манай ороной бүхы аймагта үлгэр жишээ болог! Манай Улаан Армиин дайсаниие сүм бүгэ гэрэ сохихын тулада өөһэдынгөө агаһаа бүри ехэ зэр зэбсэг ба һомо хэрэгсэл абаг!

Куйбышевай нэрэмжэтэ 38-дахи номерой ба Уралэлектроаппарат гэжэ заводуудэй хүдэлмэрилэгшэдэй коллективые орден ба медальнуудаар шагналга

Улаан Армиин дайшалхы һүр хүсые ехэдхэхэ буу зэбсэгүүдые бүтээлгэ түхэйдэ правительствын даалгабариие амжалтатайгаар гүйсэдхэнэйнгөө түлөө СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указаар **«Ажалай Улаан Туг-ай» орденоор** 6 хүн шагнагдаба. Нэрлэхэдэ: **В. И. Абакумов** — Уралэлектроаппарат гэжэ заводой директор, **Е. Э. Рубинчик**—38-дахи номерэй заводой директор, **Н. А. Плотников**—цехын мастер ба бусад.

«Хүнгэлэлэй Тэмдэг» орденоор 12 хүн, **«Ажалай байтаршалгын түлөө»** медальаар 10 хүн, **«Ажалай отличиин түлөө»** медальаар 7 хүн шагнагдаба.

(ТАСС).

СССР-тэ һууха Великобританиин посол господин А. Кэрр гэгшэ этигүүлэмжынгээ грамотые барюулба

СССР-тэ һууха Великобританиин онсо ба бүрин эрхэтэ посол господин А. КЭРР гэгшэ этигүүлэмжынгээ грамотые барюулжа СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ нүхэр М. И. Калининтай мартын 24-дэ үүлзаба.

ОБОРОНЫН АРАДАЙ КОМИССАРИАДТА

101-дэхи, 883-дахи ба 47-дохи артиллерийскэ полкнуудые гвардейскэ полкнууд болгон шэнэдхэн байгуулха тухай

Немецкэ булимтарагшалта эсэргүүсэн манай советскэ эхэ ороной түлөө болоһон байлдаануудта 101-дэхи, 883-дахи ба 47-дохи артиллерийскэ полкнууд эрэлхэг зоригой, баатаршалгын, жаяг заншамай ба эмхитэй ябадалай һайн жишээнүүдые харуулба. Эдэ полкнуут немецкэ булимтарагшадтай тамалгаргагүйгөөр тэмсэхэ зуураа фашистска сэрэгүүдые угаа ехэ гэлтэдэ оруулбан ба өөрынгөө һүртэ шанга сохилгонуудаар дайсанай амиды хүсые ба техникые үгы хэһэн, немецкэ булимтарагшадые хайра нимгүйгөөр бүгэ сохиһон байна.

Немецкэ булимтарагшадта эсэргүүсэн эсэгэ ороной түлөө болоһон байлдаануудта тэсэбэри, эрэлхэг зориг, жаяг зарим ба эмхитэй ябадах гаргаһанайнгаа түлөө, личнэ составайнгаа героизм гаргаһанайнь түлөө шэнэдхэн байгуулагдаба гэбэл:

1. 101-дэхи артиллерийскэ полк 12-дохи гвардейскэ артиллерийскэ полк болгогдобо. Полкынь командир—подполковник **Жданов Н. Н.**

2. 883-дахи артиллерийскэ полк 13-дахи гвардейскэ артиллерийскэ полк болгогдобо. Полкынь командир—подполковник **Седаш К. А.**

3. 47-дохи артиллерийскэ полк 14-дэхи гвардейскэ артиллерийскэ полк болгогдобо. Полкынь командир—майор **Витте Н. П.**

Шэнэдхэн байгуулагдаһан полк нуудтэ гвардейскэ тугууд барюулагдаба.

Хүдөө ажахын түрүүшүүлэй республиканска зүблөөн

(Мартын 26-ай үглөөнэй заседанийн дневник)

Үглөөнэй заседани дээрэ «Колхозуудта ба совхозуудта залуу малые хоролгогүйгөөр тулжуулхэ ба адуу малайнгаа тоо толгойе олошоруулха хэмжээнүүд тухайда» СССР-эй СНК ба ВКП(б)-гэй ЦК-гэй тогтоолые хэрэг дээрэнь бөелүүлхэ тухай нүхэр Иванов ба «Читинскэ ба Иркутска областынуудтай хэһэн мүрысөөндэ манай ябаһан туялгануут тухайда» нүхэр Барабановай элидэлнүүд тушаа үгэ тэлэлгэн болобо.

Эгээл түрүүн, Кяхтын АЗО-е даагша нүхэр Ваткин үгэ хэлэжэ эгилбэ. Тэрэ хатаа 1941 ондо адуу мал үсхөбэрилхэ гүрэнэй тусабые тус аймагай колхозуудай гүйсэдхөөгүй байһан шалгагаануудые тодорхойлон харуулна. Эдэ гол шалгагаанууднь юун байгааб гэхэдэ: эхэ малнуут олоор һубайдаг болон аймагай организациинуудай бүгөөе хямгадал шалгалта муу байһан дээрэһээ зарим колхозуудта үхэр малаа үрэдэг хэдацаг байгаа.

Өөрынгөө звеногой хажа байһан хүдэлмэри тухай, тэрэнэй дүй дүршэл тухай республикын суута луговод, орденто Василий Александрович Герасимов зүблөөндэ хабаалгашадта нэрэжэ үгэбэ. Нүхэр Герасимов үгээ хэлэжэ дүүргэхэ дээтээ, энэ жэлэй өөрынгөө даажа гаргаһан сабшалантые хоёр дахин сабшажа, гектар бүриһөө 150 центнер үбһэ заабол хүрэгтэй!—гэжэ үилга абаад, адуу малгаа үбһэ тэжээлэй бэхи база байгуулхын тулөө тэмсэлые улам бүри шангадхахыень республикын бүхы луговодчуудые урилна.

Колхозно мал ажалые хүгжөөхэ хэрэгтэ ' хаарвуудые зүбөөр шалгэн олохо ябадал шинидхэхы ушхатай байһан тухай Мухар-Шэберэй аймагай «Политотдел» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Калашников хэлэнэ.

—Манайда адуу мал үхэжэ ба тэрээн дээрэһөө гүрэнэй тусэб гүйсэдхэгдэдэгүй байһан ушарнуут энэнэй урда тэ үзэтэдэг бэлэй. Тиим, хамтынгаа мал ажалые хүгжөөхын тулөө үнэн эрдэмтэй оролдодог хүнүүдые табиһан сатһаамнай хойшо фермэ дээрэхи байдалнай тад ондоо болоо.

Энэ зүблөөндэ хабаалгашад эфремовецүүд С. К. Кичелев (Заиграйн аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхоз), Л. П. Шурыгина (Заиграйн аймагай XVIII партсъезданы нэрэмжэтэ колхоз), зоотехник Чулкова (Иволгын аймагай Гэльбэрын сомоной Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз), СТФ-е даагша Базагбин (Бичурын аймагай Билютайн сельсоветэй Сталинай нэрэмжэтэ колхоз) луговод Очиров (Сэлэнгын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхоз) ба бусад өөһэдынгөө хэжэ бүтээжэ байһан ажал хүдэлмэриин дүй дүршэл тухай эндэ сугларагшадта тодо һонороор хөөрэжэ үгэбэд.

Манай республикын хүдөө ажахын түрүүшүүл болбол Иркутска областиин «Пятилетка в 4 года» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Загудаев ба Читинскэ областиин «Красный Новосел» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Семенов гэгшэдэй хэлэһэн үгэнүудые тон һонирхолтойгоор шагнаба. Тэлэнэр халаа гурбан областынуудай мүрысөөндэ өөһэдынгөө колхозуудай хэһэн ажалай амжалтануут тухайда дэлгэрэнгытэгэр хөөрэһэн байна.

Алдарта Улаан Армиин XXIV жэлэй ойн хүндэлэлэ бэлэгтэйгээр Баруун фронт ошоһон Бурят-Монголой делегациин хараһан үзэһэн юумэн тухай тус делегациин член нүхэр Стрельников хөөрэбэ.

Үглөөнэй заседани дээрэ дүн хаагдаа 23 хүн үгэ хэлэбэ.

* * *

Үдэшын засетани дээрэ дурсагдаһан элиитэлнүүд тушаа үгэ хэлэлгэн үргэлжэлөө. БМАССР-эй Газартаргаалангай Нарком нүхэр Фролов болбол колхозно совхозно мал ажалые хүгжөөхэ тухай СССР-эй Совнарком ба ВКП(б)-гэй ЦК-гэй тогтоолые эрид шууд бөелүүлхэ асуулгануут тухай зүблөөнтэ хабаалгашадай анхаралыень хандуулна.

—Сэбэр дулаан байра баһал ба шэмэтэй һайн тэжээл болбол залуу малаа хоролгогүйгөөр тулжуулхын үндэһэ һуурь болоно гэжэ нүхэр Фролов хэлэнэ. Ушар шинэһээ, колхозуудай хамтын адуу малнуут таатай зохиц байра байгаалаар ба үбһэ тэжээлэлэр хангагдаһай байха тушаа али болохо хэмжээ абаха хэрэгтэй. Мал үхэһэн ушар бүхэнийе миин оргинүйтөөр, тон шанга хэмжээ абаха шухала.

Цуулгын МТС-эй директор нүхэр Перевалов гэгшэ машинно-тракторна станциинуутта лунинскэ хүдэлөөе дэлгэрүүлхэ ба энэн тушаа өөрынгөө МТС-эй коллективэй абаһан ушарнуут тухай дэлгэрэнгытэгэр хөөрэнэ.

Цуулгынгаагай гайхамшаг үүсхэлынь Хонголойн МТС-эй директор нүхэр Калужанин һайшаан дэмжээд, энэ хүдэлөөниие республика дотор үргэнөөр дэлгэрүүлхэ тушаа правительствын зүгөөе тусхай шинидхэбэри гаргаха тухай дурадхал оруулна.

Мүн тэрэшэлэн үдэшын заседани дээрэ нүхэд Окунев, Жигульский, Матуров ба Тихомиров гэгшэд үгэ хэлэһэн байна.

„Колхоз болбол талханай фабрика мүн. Тиниэ тула эрэгтэй ба эмэгтэй колхозниг-уут фронт дээрэ байһан боецуут шэнгээр бүхы уялганууда тон нариналр дүүргэхэ ёһотой".

М. Калинин.

ВКП(б)-гэй Прибайкальска айкомой ба аймсоведэй гүйсэдхэхэ комитедэй зууршалгаар Республикын Хүндэлэлэй доскада башэгдэгшэдые нэрлэбэл:

1. Турунтаевска сельсоведэй **Сталинай нэрэмжэтэ колхоз** (*түрүүлэгшэнь БМАССР-эй Верховно Соведэй депутат нүхэр Макаров*) эрхим сортын үрһэ хааһан, тарилгада хэрэглэдэхэ машинануудаа 100 процент заһабарилһан, моридойнгоо тоног зэмсэгые һайнаар һэльбэн бэлэдхэһэн ба агротехническэ хэмжээ-ябуулганууда түсэбые сүм дүүргэһэн байна.

2. Батуринска сельсоведэй **„Путь Социализма" колхоз** (*түрүүлэгшэнь республикын суута луговод медальта нүхэр Буланов*) аймаг соогоо эгээн түрүүн үрһөөе хаажа ба сабэрлэжэ дүүргээ; плуг, сеялкэ, борнойнуудаа заһабарилжа бэлэн болгоо. Мүн тэрэшэлэн агротехническэ хэмжээ-ябуулганууде түсэбэй ёһоор бөелүүлөө.

Халуунаар угтаба

(Манай тусхай корреспондентһээ).

Мухаршэбэрэйхидэй хандалгые Эдэнь аймагай колхозчинууд бүгдэдаа халуунаар угтаһан байна. Колхозчинууд энэ хандалгые олоорөо зүбшөн хэлсэлөнэйнгээ һүүлэр хэлэн олон уялганууде абабад. Жэшэлхэдэ: Желгурын сомоной колхозчинууд республиканска социалистическэ мүрысөөндэ оролсоо эуураа тарилгада бэлэдхэлые мартын 27 болгор дүүргэхэ гэбэ.

Тиигэд полк дээрээ туршалгын гаралга хэжэ, бэлэдхэл тухэрэлгээ үшөө дахин шалгажа үзэхэ байна.

Тус сомоной Ленинэй нэрэмжэтэ артелиин тарилгада хэрэглэдэхэ бүхы үрһэнийнь сэбэрлэгдэхэй. Хамаг машина плугуудынь бүрин бүтэн болоод, сарай дороо хадагалаатай байна гэбэл: 45 плуг, 25 борной, 150 хомут тоног, 120 паар посторонко бэлдэгдөө. Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз тарилгада бэлэдхэлые хүсэд дүүргээ мүнөө тарилаан дээрээ наг шэбхээ тарилжа эхэлөө. Тэндэ 7 хүн үдэлмэрилнэ.

Энэ артелиинхи хабарай тарилгын хүдэлмэриие 9 үдэрэй турша соо дүүргэхэбди гэжэ шинидхэбэ. Хабарай тарилгын хүдэлмэриин түсэб зохёогдоо, хомут тоног ба моридынь колхозчинуудаа даалгагдажа үгтаһэй.

«Красное Знамя» гэжэ колхоз тарилгадаа оролсоор бэлэн болоо. Республиканска мүрысөөндэ оролсоһон энэ артелиин членүүд тарилгаяа тон богонихон болзор соо үнэргэхэ зорилго табиад, мүнөө ажалаа зүбөөр эмхидхэн звеноуудые байгуулжа байна.

П. Хогоев.

СОВЕТСКЭ ИНФОРМБЮРОҺОО

Мартын 25-ай үдэшын мэдээсэл

Мартын 25-ай туршада фронт дээрэ шухала хубилалгануут болоогүй.

Мартын 23-да, урда мэдээсэгдэһэн 31 немецкэ самолет үгы хэгдэһэн бэшэ, харин нарижуулагдаһан бариитын ёһоор, дайсанай 37 самолет үгы хэгдэһэн байна.

Мартын 24-дэ дайсанай 27 самолет үгы хэгдэбэ. Манайхин 9 самолетоо гээгээ.

* * *

Мартын 24-эй туршада мачай ангаринг частынуут 15 немецкэ танк, нэгэ хуягта машина, 15 ехэ буу, зенитно-пулеметно 19 үүр, 13 миномет, сэрэг ба ашаа тэзһэн 80 шахуу автомашинг, һомо хэрэгсэл тэзһэн 11 мори тэргэ, радиостанци, түмэр паргын 14 вагон ба 9 паровоз үгы хэгдэн ба тэмгэдэнһээ гадна дайсанай батальон шахуу ябган сэрэгые тэраан сохиһон ба зарымынь үгы хэгдэн байна.

* * *

Немецүүд танк ба авиацяар дэмжэгдэһэн ябган сэрэгэй томо соединение Калининскэ фронтын нэгэ участок дээрэ ябуулгаа хэжэ байһан манай частьда эсэргүүсүүлэн ябуулаһан байгаа. Үсэд шанга бэлдэлаан хоёр үдэртэ үргэлжэлбэ. Дайсанай бүхы контратакануут өөһэдтэнь ехэ гэлэгтэйгээр гэдэргээ сохигдоо. Хоёр немецкэ танк үгы хэгдэ. Ондоо нэгэ участок дээрэ манай частьнуут немецүүдэй контратакые гэзэргэнь согёод, дайсанай 930 солдат ба офицерые үгы хэжэ урагшаа дабшаһан байна. Булаан абтаһан трофей бии.

* * *

Баруун фронтын нэгэ участок дээрэ ябуулгаа хэжэ байһан манай часть нэгэ үдэр соо байлдаха зуураа 2 немецкэ ехэ буу, 6 пулеметно үүр, 3 миномет ба горочитай автоцистернэ үгы хэбэ. Байлдаанай болоһон газар дээрэ немецкэ солдат ба офицерэй 125 үхэр үлээ. Пленде абтаһан хүнүүд бии.

* * *

Мартын 23-да Баруун фронтын нэгэ участок дээрэ истребительнүүдэр удэшэгдэһэн «Юнкерс—88» гэдэг 8 немецкэ бомбардировщик советскэ нэгэ буудалгын частиин байшалхы позициие бомбодохо гэжэ һэдэбэ. Манай боецүүд ябган сэрэгэй буунуудаар буудажа дайсанай 3 самолетые гаргаһан байна.

* * *

Манай нэгэ подразделениин зенитчинүүд Калининска фронт дээрэ һүүлэй хоёр үдэртэ 4 немецкэ бомбардировщикые унагаагаа.

* * *

Нүхэр Киквбуртын командалдаг артиллерийскэ батарейдэ дайсанай 8 танк атака хээ. Артиллеристнүүд сахэ шагаһаан буудалгаараа хоёр танк үгы хэбэ. Немецкэ бусад танкнуудынь гэдэргээ таллиһан байна.

* * *

Калининскэ областиин партизанууд немецкэ эзэмдэгшэдые хюдахадань Улаан Армиин частынуудта туһална. Һаяхин немецүүд советскэ сэрэгүүдэй тыл уруу оруулхын тулада нэгэ батальон ябган сэрэг бэлэдхээ. Фронт тэешэ ошоожо ябаһан агаалаа дайсанай батальон гэб гэнтэ нүхэр А. гэгшын командалгат томо партизанска отрядта атаковалагдажа, ойр зуурын байлдаанда хяа бута сохигдоһон байна. Харгы дээрэ дайсанай олон тоото үхэрнүүд үлээ. Партизанууд гаргаа ехэ трофей оробо. Мүн энэ областиин ондоо нэгэ партизанска отряд К. гэдэг деревнидэ добтолго хэжэ, тэндэ байһан немецкэ гарнизониие үгы хэбэ.

* * *

«Февраль соо манай дивизи ехэ гэлэнгүүдтэ ороо. дутуугаа хүсэлдүүлхэ нэмэлтэ абаһан юм. Тэдэ шэнэ ерэгшэдэй олонхинь 30-һаа 45 хүртэрхи наһанай резервистнуут байгаа. Эдэнэр болбол буу зэбсэг барижа шадахагүй, һургадаагүй солдадуут байба. Германска армиин сухарижа эхилһэнһээ хойшо жаяг заршам эрид ехэр һулараа. Захаровоо гэдэг деревнидэ ойро бидэнэрэй байхада 6 солдадые татнуулда гаргаагүй хэжэ офицернай захираа һэн. Тиихэдэнь солдадуут түнзэгы саһан соогуур ябахын арга гүй гэжэ арсаһаан юм. Тэдэнэрые бүгдыень арестовалаад, тыл худар ябуулаа бэлэй»,—гэжэ 17-дохи немецкэ ябган сэрэгэй дивизиин 21-дэхи полкһоо пленде оробон Герхард Бределув гэгшэ хөөрэнэ.

* * *

Немецко-фашистска һара политуут Смоленскэ областиин Слободско тосхонһоо сухарихадаа Н. И. Фомичевай гэр соо 20 колхозчиные палдаа. Алагдагшадай дунда: 45 наһатай Фомичева В. И., тэрээнэй басагаг: 18 наһатай Мария ба 20 наһатай Екатерина, тэрээнэй хүбүүд: 12 наһатай Иван, 7 наһатай Василий, 1 наһатай Анатолий; 40 наһатай Семенова П. С., тэрээнэй басагаг 18 наһатай Екатерина, 11 наһатай Прасковья, 5 наһатай Анна, тэрээнэй 2 наһатай хүбүүн Василий ба бусад бии. Деревниин 218 гэрнүүдһээ немецүүд 188-ыень палдаа.

* * *

Полышын территори дээрэ Рославув городой орошонто һүүлэй хоёр һарын туршада советско-германска фронтһоо болгуулгаһан немецкэ солдадуудай томо отряд ябуулгаа хэнэ. Энэ отряд пулеметуут ба автомадуудаар зэбсэлэгдэнхэй. Тус отрядай солдадуут гитлеровскэ армиин эдеэ хоолой ба эл хэрэгсэлэй складуудта добтолго хэнэ.

Мартын 26-ай үглөөнэй мэдээсэл

Мартын 25-ай һүнинин туршада фронт дээрэ ямаршье шухала хубилалгануут болоогүй.

* * *

Ленинградска фронтын зарим участокуут дээрэ ябуулгаа хэжэ байһан манай частьнуут хоёр үдэр байлдаха зуураа дайсанай 20 гаран ДЗОТ ба блиндаж һандаргажа, 12 пулемет, 4 миномет үгы хээ. Манайхин 5 ехэ буу, 72 пулемет, 12 миномет, винтовконуут, автомадуудые, 4 радиостанци, 33 хайрсаг миномет, 13 хайрсаг дари, похожно 5 кухни ба сэрэгэй бусад буу зэбсэг ба зөөри буляан абаба. Немецүүд гансал алуулжа 1.800 солдат ба офицерэй гэзгээ. Пленде абтаһан хүнүүд бии.

* * *

Баруун фронтын нэгэ участок дээрэ дайсан болбол батальон шахуу хүсэ хажа манай буудалгын частиин эзэлһэн пунктые гэдэргэнь абаха гэжэ һэдээ. Һогтуу гитлеровецүүд сохэ ябажа атакада ороо. Манай боецүүд немецүүдые дутэ ергүүлээд, пулемет ба автомадуудаар эбтэ буудалгануудые хэжэ, дайсанай «һурдүүлхэ» гэһан атакые гэдэргэнь сохиһо. Байдаанай болоһон газар дээрэ дайсанай 100 шахуу үхээр үлээ. Манайхин 65 немецкэ винтовко, 15 пулемет, 3 автомат, 13 пистолет, 13 мянга гаран һомо ба сэрэгэй бусад зөөри буляан абаһан байна.

* * *

Калининска фронтын нэгэ участок дээрэ манай танкистнуут эрэлгэг зорит ба баатаршалгын эрхим жишээнүүдые харуулаа. 10 немецкэ танк Г. гэдэг деревни уруу сүмэрэн оробо. Энэ деревнидэ манай нэгэ танк заһабарилагдажа байһан юм. Танкын экипаж—лейтенант Костяков, ахалагша сержант Плиткин, улаанармеецүүд Глазачев, Иванов ба Боротонко гэгшэд дайсанай машинануудые хараад, тэдэнние буудаһан байгаа. Үнэ үзэн болоогүй советскэ танса танк немецкэ 10 танкын 3-ыень эбдэжэ, бусадынь нүгэгөөр тэрьелүүлээ. П. гэдэг деревниин хажуда болоһон баһа нэгэ байхаанда манай 3 танк 8 немецкэ дунда танкые ба 100 шахуу солдат ба офицерые үгы хэбэ.

* * *

Нүхэр М. гэгшын команда дорэ ябаһан калининска партизануудай нэгэ отряд немецүүдэй тылдэ геройческаар байлдана. Тэрэ отрядай 5 үдэргэ дайшалхы ябуулганууде хэһэн тухай тобшо бэшэг:

Мартын 15. Булаг партизанууд Б. гэдэг городһоо С. гэдэг город оробон хаартые минировалаа. Немецкэ ашаатай мори тэргэн минировалагдаһан талада орожо тэһэрэлгэдэ дайрагаа. 11 солдат алагдаба. Мүн энэ үдэр партизанууд дэйсанай тагнуулшадые хараад, 7 гитлеровецые үгы хэһэн байна.

Мартын 16. Манай отряд һомо хэрэгсэл тэзһэн мори тэргэнүүдые ехэ бута сохёо. 49 немец алагдажа 6 ашаа тэзбэри тэһэлгдэбэ.

Мартын 17. Дайсанай тыл фронт хоёрые холбоһон шоссе харгы дээрэ нуута түхеэржэ, немецкэ колонные дутэ ергүүлээд пулемедоор буудажа 100 шахуу солдат ба офицерые үгы хэгдэн.

Мартын 18. Шоссе харгы дээрэ баһа нуута түхеэржэ 25 немецые үгы хэһэн байнабди.

Немецкэ командованиг манай отрядые усадхаха гэжэ шидхэбэн юм. Мартын 19-дэ артиллерийскэ бөелдхэл хэһэнэйнгээ һүүлээ 600 гаран солдат партизануудай бэхижэһэн районго добтолго хээ. Байлдаан болбол 4 час үргэлжэлбэ. 250 шахуу солдат ба офицерэй гэзгэд гитлеровецүүд сухарихаһан юм.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ДАЙШАЛХЫ БЭЛЭДХЭЛТЭЙГЭЭР УГТАХАНЬ

Сэлэнгын аймагай Жаргалантын сомоной XVIII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой эхин парторганизаци (секретарынь нүхэр Батышев) хабарай тарилгын үедэ дүүргэхэ гол үүргээ һайнгаар ойлгоһон ба коммунистнууд, комсомолецуудайнгаа хүсые үйлдэгэри дээрэ зүбөөр хубаарилан табиһан байна.

Энэ колхозо мүнөө жэлэйнгээ хабарай тарилгые дайшалхы бэлэдхэлгэйгээр угтахань. Колхозо болбол 30 плуг, 6 сеялкэ, 20 борной ба хүцөө-ажахын бүсэд машинануудые саг болзор соонь бүрэн һайн шүүн ртайгаар заһабарилжа дүүргэһээр үнэ болсо. Мүн хомут тоолог ба тэргэ зэбэгээ сүм заһабарилжа хүсэд бэлэн болгоо.

Тарилгада ябуха могой ба сарнуудынь тусгаар илгаһаад шүүмэтэ тэжээлнүүтээр хангагдаһай байна. 12 гектар морин ба 6 сар һуургадаа. Мүнөө үшөө хэдэн морид ба сарнуудь һургадажа байна.

Эрхим шанартай үрһэ хаажа бүхы түсэбөө түгэхөө. Тус колхозой член бүхэн агротехническэ хөмжөө-ябуулга хаяа үндэр ургасын үндэлһэ һуури болоно гэжэ һайнаар ойлгоһон дээрөөнэ тарилгайнгаа газарые үлгэжүүлхэ ябадлага шухала ачхаалга хаһ хуулһан байна. Түсэбэйнгөө ёһоор 400 гектарта саһа тогтоолго байһан аад, 500 гектарта тогтожэ, нэрэлан дээрээ 6000 тэргэ наг шэбхэ, 65 центнер үнэһэ, 55 центнер шубуунай агтал ба 30 тэргэ шэбхын шүүһэ, фекали гаргаа. Мүнөө тарилан дэрэ һайрэм тогтоожо байна.

Тарилгада бэлэдхэлэй халуун хүгэлмэрилгэ үедэ парторганизаци болбол тарган ажалайнгаа гурбан бригадануудай дунда социалистическэ мүрысөө эмхилхэһэн байгаа. Ыныхань энэ мүрысөөнэй дүн гаргадажа, нүхэр Петр Андреевич Карповай түгэлбэ, илдэг нагадахи номерой бригада түрүү һүүрэ эзэлээ. Мүнөө эдэнэр майн урда тээхи мүрысөөндэ шэнэ хүсэтэйгээр оролсобо.

Эрхим колхозниншуд нүхэд Ф. В. Кудрявцевтых, И. К. Черниговский, М. Н. Суслова, О. А. Карпова. П. Т. Патышев тэгшэд мүнөө жэлэй тарилгала бэлэдхэлэй хүгэлмэрилгэ илангаяа һайнаар хабаалгаба.

Нарай хүүгэдтэй эхэнэрнүүдые тарилгын хүгэлмэрилгэдэ хабаалгуулхын зорилгоор хүүгэдэй ясли эмхидхэгдэнэ байна. Мүнөө ясли гэр байра ба бүхы хэрэгсэлнүүд бүгэдэ бэлэн болонхой. Ясли хүгэлбэрилгын тулаан нэгэ залуу колхозниншуд тусхай кунгта һураагажа байна.

Тус колхозой тарилгада бэлдхэлэй амжалтануд хаяа изагтал колхозниншуудай дунгахи нинжэ ойлгуулаамжын хүгэлмэрилгин һайнаар ябуулагдаһан ба коммунистнуудай түрүү үүрэ эзэлэн колхозно нинтые хүгэлбэрилжэ ябаһан дээрөөнэ туйлагдаба.

Коммунистнуд, нүхэд В. А. Герасимов (республикын солото лутовод), П. И. Бухальцев, Разгуляев, агитаторнууд-комсомолецуд нүхэд Мануйлова, Лебедева, Чернозерова ба бусад үйлэдбэри дээрээ үндэр ашжалганууные шуйлахатаяа нэгэн доро мүн колхозниншуудай дунда Улган Армийн гайхамшиг шалгалтануд, партий, правительствын тогтоолнууд, ударноорсонтын оршон байдал, тылдэхи ажалшагтай толотомо ажалганууд тушгэй саг үргэлжэ хөөрэлдөө ба ушаалганууные үнгэргэдэг байна.

В. БАДАШКЕЕВ.

Комсомольско-залуушуудай звено

Хара-Могойной сомоной Свердловой нэрэмжэтэ колхозой дэргэдэхи комсомольско организаци (секретарынь нүхэр Ринчинов) ВКП(б)-гэй Обкомой IX пленумэй тогтоолые бөөлүүлэн комсомольско-залуушуудай тусхай бригада эмхилхэбэ. Энэ бригада халаа хабарай тарилгын бүхы хүцэлмэрилгүй дүүрэтэр таглаган дээрэ ажалаха байна. Тус звеного хабаадагшэ колхозойнгоо бүхы залуушуудь ба комсомолецуудтай хамтаржа тарилан дээрээ 4 центнер үнэһэ, 478 тэргэ наг шэбхэ гаргажа, 210 гектарта саһа тогтоогоо.

Гаргаа энэ артелийн комсомолецуд колхозойнгоо хүцөө-ажахын машинануудай заһабарилгын шинэрые шалгажа, шүүгүй дунданууд ыень элирүүлэн байна.

(«Баргузинская правда»).

ХИЛЫН СААНАЬАА

200.000 ШАХУУ ХҮН СААЗАЛУУЛЖА БА ҮЛЭСХЭЛЭНДЭ НЭРБЭГДЭЖЭ ҮХӨӨ

Грецидэ Итали Германи хоёрой эзэрхэһэнэй үрэ

ЛОНДОН, мартын 25. (ТАСС). „Дейли Телеграф энд Морнинг пост" гаветын канрска корреспондентын дамжуулһанай ёһоор, 200 мянга шахуу грегүүд эзэмдэгшэдтэ саазалуулжа ба үлэсхэлэндэ нэрбэгдэжэ үхөө гэжэ мүнөө Египедтэ байгаа греческэ правительствын түлөөлэгшэд мэдүүлһэн байна. Грециһээ тэрьедэжэ гараһан хүнүүд энэ тоо үнэн гэжэ гэршэлэн хэлэдэг. Мүнөө Грецидэ үдэр бүри мянга гаран хүн туража үхэнэ, хэрбээ энэ ёһоороо саашадаа үргэлжэлөө һаа 7 миллион хүн зонтой байһан Грецидэ энэ дайнай эсэслэтэр нэгэхэншье грек хүн үлэхэгүй болоно, тиимэ тула эрид хэмжээ абаха саг тулаа гэжэ греческэ правительствын түлөөлэгшэдэй нэгэниинь мэдүүлбэ.

Немецүүд Грециие эзэмдэмсээрээ хаана, ямар городто партизанууд олон бэ гэжэ тон нариинаар шалгажа үзөөд, һүүлээрынь һажэглэһэн городуудай хүн зонние хуу алаһан ба городуудыень сүм галдажархһан байхэ юм. Жэшээлхэдэ, Аликианос Кандид с гэжэ хоёр городые сэрэгээр бэлэлээд, тэндэхи хүн зонние бултыень хюдамсаараа һүүлээрынь тэдэ городуудые сүм шатаажархёо.

Турецкэ шэнэ посол Лондондо ерэбэ

ЛОНДОН. (ТАСС). Англидэ һууха турецкэ шэнэ посол Рауф Орбай гэгшэ мартын 23-да Лондондо ерэбэ.

Югославска партизануудэ эзэмдэгшэдтэ амар заяа үзүүлнэгүй

СТАМБУЛ, мартын 25. (ТАСС). Югославидахи Валево, хада уулата Милоновац ба бэшэшье ондоо оршонгуудта хатуу шаныа байлдаануудэ эхилээ гэжэ белградска хэбэл мэдээсэнэ. Энэ мэдээсэлэйнь ёһоор, нилээд ехэ партизанска отряд Валевска округто ябуулгаа хэжэ байнхай. Эзэмдэгшэдтэй тэмсэлдэхэдээ артиллери ба минометтуудые хэрэглэнэ. Косовын оршондо ябуулгаяа хэжэ байһан партизанска отрядуудай нэгэн нилээд ехэ хосол хүнтэ ба һомо хэрэгсэл тэжэ ябаһан немецкэ ашиае буляажа абаа. Нишын оршондо партизануудэ эдбхитэй ябуулганууд хэнэ.

Немецкэ ба недичевскэ отрядуудэ хадышье ехэдэ хүсэлээ һаа партизануудай байрлаһан газарнуудые оложо шалгаагүй. Тэндэхи хүн зон партизануудта холодоо туһаламжа үзүүлдэг, эзэмдэгшэдэй ба недичевскэ отрядуудай ерэхэдэ партизануудай байрлаһан газарые оншошье заажа үгэдэггүй.

Норвегидэ болоһон Квислингдэ эсэргүү демонстрацинуд

СТОКГОЛЬМ, мартын 25. (ТАСС). Норвегидахи патриотическа нюуса организацинуудай нэгэн болбол Квислинтые «премьер-министр» болгон томилһондонь эсэргүүсэжэ, зазлаһан нэгэ үдэр үлэшын 6 часһаа хойшо үйлэдэ бү гарагайгты гэһэн урядае Олесунда городой хүн зоной дунда тарааһан байгаа. Энэ ушагал тухайда тус городой квислинговскэ «эзэн» болбол «Сюльмэрпостен» гэжэ газетэдэ тусхай бэшэг тунхаглаа. Тэрэн соонь нигэжэ хэлэгдэнэн байна:

«Тэрэ үдэр үдын хойно би үйлсэнүүдэрэ ябажа цугларяб. 6 час болмсоор үйлсэнүүдтэ квислинговецуудтэ бешэ хүн орто ябаагүй Үйлсэ ба проспектнуудэ хосборшоо. 6 час болтор үрдижэ гэртээ орожо шадаагүйб гэжэ орилжо байһан нэгэ бишинхан басагантай уулзашооб. Бүхы город соогуур зорюута ябажа хараяб, тесэд нэгэхэншье хүнтэй ушараагүйб. Этигэхэер бешэ ушарал болоо даа, тесэд тон үнэн»,—гэжэ бешахэ зуураа хожомоо нигэ һаатай «ехэ гэшуудалтайгаар асэслэжэ болохо» гэжэ хүн зоние ханаһан байхаюм.

Осло ба бусад городуудта мүн нимэшүү демонстрацинуд эмхидхэгдэһэн байна.

НОРВЕГИДЭХИ СААЗАЛАЛГА

СТОКГОЛЬМ. (ТАСС). Норвегидахи германска сэрэгэй суудэй шийдхэбэреэр «далбаата судна дээрэ һуужа Англи тэсэшэ тэрьедэхэ гэжэ һаргаһанэйнгээ түлөө» 5 норвежец бүдалцан алагдаа гэжэ норвежскэ телеграфна бюро мэдээсэнэ.

НОМГОН ДАЛАЙ ДЭЭРЭХИ ДАЙН

АМЕРИКАНСКА МЭДЭЭСЭЛ

НЬЮ-ИОРК, мартын 25. (ТАСС). США-гэй сэрэгэй министерствын коммюнике соо мэдээсэгдэһэнэй ёһоор, Филиппиндэ мартын 24-эй үглөөгүүр шэнэ янзын 54 японско хүндэ бомбардировщигуд Манильска залива орохо аман дээрэ байһан бахижүүлэгдэмэл Коррегитор аралые ба американска сэрэгүүдэй позициие бомболоо. Хэгдһэн һанцартаганууд дайнай ябасада ехэдэ нүлөөлжэ шадахагүй байна. Американска эсэргэ артиллери, багаар тэлэхэдэ, гурбан японско самолетые унатааба.

Батаанска халад арал дээрэхи (Лусон арал) фронтын зарим участогуудэ дээрэ американска ба японско сэрэгүүдэй дооронсо тэдэн хатуу шанга тулаанууд болоһон байна.

Минданао арал дээрэ американска ба филиппинска сэрэгүүд Замбоанг һородто ойро японско ашаанай машинануудай колонные амжалтатайгаар атаковалаа. Колонные үдэшэжэ ябаһан японтоной дунда алагдаһан ба шарагдаһан хүнүүд бии.

«Пиллебари» ба «Эдсол» гэдэг тоёр американска эсминецын тубы заган тухай мартын эхиннёсэ хойшо ямаршье мэдээнүүд абтанагүй гэжэ США-гэй далайн министерствын коммюнике соо заагдана.

АНГЛИЙСКА МЭДЭЭСЭЛНҮҮД

ЛОНДОН, мартын 25. (ТАСС). Бирмэдэхи английска командованиин коммюнике соо мэдээсэгдэһэнэй ёһоор, Тоунгуугай оршондохи фронт дээрэ мартын 24-дэ японско сэрэгүүд ба Бирмэдэ байһан хитадай частнуудэ хоёрой хоорондо байлдаануудта хитад сэрэгүүдтэй хамта багашат английска хүсэнүүд хабаадалсана.

Мартын 24-дэ тоёр бүлэг японско самолетууд Шэнэ Гвинейн урда эрье дээрэхи Морсби портые дахин атаковалаба. Нэгэдэхи бүлэгынь аэропромые бомболожо, хоёртохи бүлэгынь горед шалгарай эдлэб объектнуудые болбодоо.

ЯПОНСКО МЭДЭЭСЭЛНҮҮД

ТОКИО, мартын 25. (ТАСС). Меданһаа (Голландска Энэдхэг) Домей Пусин агентствын корреспондентын дамжуулһанай ёһоор, японско сэрэгүүд Суматра аралай центральна хубиин уула хадатай районуудта голландска партизануудтай тэмсэжэ байна. Японтон Суматра аралай нойто хубиие бүримүһэн эзэлээ гэжэ корреспондент заава.

ГАДААДЫН ҺОНИНУУД

Чехословакиие немецүүдэй эзэмдэһэн үдэр, мартын 15-да, Прага городой хэдэн олон гэрнүүдтэ трэгэрна (шаналалай) харгитугуд үлгөөтэй бэшэ. Тиихэдэнь штурмовигуд ерэжэ тэдэ тутгуудыень абажа хаяһан ба хэдэн олон хүнүүдые арестоваһан байна.

* * *

Азорско аралда португальска артиллериин частнуд тэндэхи гарнизониие хүсэтэй болгохын тулада ерээ.

* * *

Парижска полиции болбол «коммунистическэ пропаганда» лиһанэй түлөө гэжэ 13 хүнэ арестоваһан гүтэйдаа сонсоол гаргаа. Парижда хоёр французска матросуд саазалуулжаар шийдхэгдээ.

* * *

Хитадай худөөжахын министерствын мэдээнүүдэй ёһоор, 1941 оной ургасаһаа 98.700.000 пикуль тарган шуяагдаа. Нэгэндо жэлэйнхээ 31 миллион пикуль үлүү ургаса хуряагдаһан болоно.

* * *

Урда Африкада ерэһэн плендэ абтаһан германска сэрэгэрхинэй дунда осигин державын Бардиагти гарнизониие командалжа ябаһан немецкэ генералмайор Артур Шмидт ба Ливийхи бронетанковая дивизиие командалжа ябаһан генерал фон Равенштейн гэгшэ ерэлсэһэн байна.

* * *

Немецүүд болбол хэдэн олон алдарта норвежецүүдые барянда абажа турмэтэ хиажкай. Тэгэнэй дунда парламентын членүүд, эрдэмтэ заргашануд, муниципальна тушаалтад ба банкирнуд бии. (ТАСС).

● *Камышинска консервын завод шэлбүүлэнхээ витамин үйлэдбэрилгые шудалаа.*

● *Москва городой Ростокинско райпромтрестын гуталай фабрика дотор галантерейнэ эд зүйлнүүдэй шэнэ цех эмхидхэгдэбэ. Тус цех болбол арһанай ерондо хэрэглэгдэдэг юумэнүүдэ эхэнэрэй баридаг сумка, портфель, портмоне, бэһэнүүд ба бусадые хэжэ гаргана.*

● *Москва городой Дзержинскэ районой „Химпродукт" гэжэ завод болбол үйлэдбэриин хаядаһануудаа ажахын үргэн хэрэгсэлэй товарнуудые— парафин, стеарин ба бусадые гаргалгые зохёогоо. Үдэр бүри түмэр харгын мянга гаран дэн хэгдэнэ.*

Ажахын мылэ ба угаалгада зорюулагдаһан мылэ-паста үйлэдбэрилгэ үргэдхэгдэжэ байна. Завод болбол худалдаа наймаанай эмхи зургаануд па һарадаа 20 мянга хүртэр тонно мылэ үгэнэ.

(ТАСС).

УРДА ЗҮГТЭХИ ТАРИАЛАНГАЙ ХҮДЭЛМЭРИНҮҮД

АШХАБАД, мартын 25. (ТАСС). Туркменидэ дулаахан нарата үдэрнүүд болобо. Мургабска гол талын колхозууд унжагар хубэнгэй тарилгада ороо.

* * *

БУХАРА, мартын 25. (ТАСС). Каршинска, Гузарска, Камышинска, Кассанска ба Бешкентскэ районуудай колхознигууд хабарайнгаа тарилгын түсэбые болзорһоонь урид дүүргээд, түсэбэйнгөө дээд тээ тарижа үргэлжэлнөөр. Областиин 700 гаран колхозууд овощь ба картаабха тарижа байна.

Областиин садууд соо нарин һамар (миндаль) ба хитад һамар (урюк) сэсэглээ. Дүршэлтэ садоводуудай тодорхойлогоор, мүнөө жэлдэ жэмсүүдэй, илангаяа нарин һамарай ба хитад һамарай хоёр гурба дахин ехэ ургаса хүлеэгдэнэ.

* * *

ЧИМКЕНТ, мартын 25. (ТАСС). Мартын 20-ой байдалаар Урда-Казахстанска область дотор 40.642 гектарта пшеницэ ба ячмень тарригдаһан байба. Ороонто тарианайнгаа түсэбые дүүргэнэн Фрунзенска, Кзылкумска, Туркестанска ба Шаульдерска районууд хубэн тариха газар ба эртын пар хахалалгада оробо.

УРАНҺАЙХАН ШЭНЭ ФИЛЬМНҮҮД

Һаяар Союзай кинотеатрнуудаар „Царицынние хамгаалга" гэжэ уранһайханай түүхэтэ фильмын нэгэдэхи серие харуулагдажа эхилхэнь.

Фильм болбол гражданска данай түүхэдэхи алдарта хуудаһануудай нэгэндэ зорюулагдаһан юм.

Фильмые Сталинска шагналай лауреадууд аха дүү Васильевтан табиһан байна.

Главна рольнуудтань —Сталинска шагналай лауреадууд—ордентод М. Гелованн, Н. Боголюбов ба М. Жаров, республикын арадай артист орденто Б. Бабочкин ба республикын габьяата артистка В. Мясникова гэгшэд наадаха байна.

СССР-эй Совнаркомой дэргэдэхи кинематографиин хэрэгүүдэй комитет болбол үшөө „Эдитэй ороонон" гэжэ онтохо ба „Машенька" гэжэ уранһайхан фильмнүүдые абаа.

(ТАСС).

ЧУДСКА НУУР ДЭЭРЭ НЕМЕЦКЭ РЫЦАРЬНҮҮДЫЕ БУТА СОХИҺОНОЙ 700 ЖЭЛЭЙ ОЙ

„1242. Александр Невский болбол немецкэ рыцарьнүүдэй урдаһаа эсэргүүсэн орожо, Чудска нуурай мүльһэн дээрэ тэдэнние бута хяа сохиһон юм. Тиигэжэ тэдэ золигуудые ород газар орон дээрэһээ эсэслэн хамажа хаяа һэн."

К. Маркс.

Долоон зуун жэлэй урда тэр немецкэ рыцарьнүүд ород орон нютагые булимтарэн эзэлхэ гэжэ ашха түрүүн һидэһэн байгаа юм. Дүтын Восток руу крестово поход хэлгэдэ урагшагүйдэһэн немецкэ рыцарьнүүд тонуулы дээрмэдэлгэ хамаэр шэнэ газарые бэлэржэ, ливы, эстэ ба славян яһатанай алгаһуулаһан Прибалтикые олоһон байха юм. Немецкэ рыцарьнүүд хадаа Балтийн далайн эрье шадар ажаһуулаһан тэдэ яһатанние мэдэлдэ абаад, алба түлүүлжэ байхаар боломжолоһон байгаа.

1198 оной хэрэгэтэ рыцарьнүүдэй тоо томшогүй олон сэрэгүүд Баруун Двина мүрэнэй адагта буугаад, тэндэхи нютагуудта һуулаһан ливы ба бусад яһатанние генералхэн ноотолжо, түүнтэй нилээд ехэ амжалта тэйлаһан байдаг. Жэл үнгэ һэн хойно тэндэхи яһатан угаа хэрэгэтэ рыцарьнүүдые бута хяа сохёо. Бертольд гэгдэг епископыень алажаргёо бэлэй. Немецкэ рыцарьнүүд дилилгэн байбашье Балтийн далайн эрье шадарай баялиг оронуудта булимтаран эзэлхэ зорилгёо орхёогүй.

Альберт гэжэ шэнэ епископ бии болоно. сэрэгүүдые шэнэдэ суулгуулаад, Литтен орон нютагта добтолсон орожо, газар ба мүсын хүсөөр тэнгэрэй сһатагта хэрэгэһэ эхилгэ юм. 1201 оной Альберт болбол епископскэ үгтөөгөө Рига городто нүүлгэжэ асараа һэн.

Жэл үнгэрөөд байхада энэ сангвартанай рыцарьскэ «мэсэтэн» гэжэ булгэмые байгуулаа бэлэй. Тиигэжэ һүрэг олон шэнэ хэрэгэһэтэн-дээрмэшэд германска империйнэ субан ерэдэг болоо һэн. Тиигэхэ сагһаа хойшо немецкэ рыцарьнүүд болбол ливы, эстэ ба Балтийн далай шадар ажаһуулаһан бусад яһатанние богосолшолжо, хэрэгэһэ зүүлгэжэ, тоноолго, дээрмэдэжэ ба тэдэнэй мэдэлдэ орохо дугуйшуулые хюдажа эхилһэн байдаг юм.

1203 оной немецкэ «мэсэтэн» рыцарьнүүд Эстони руу сүмэрэн орожо, Ревель (мүнөө Таллин) городые тулгуурин пункт болгоһон байгаа. Эстонууд хадаа тэдэ булимтарагшадай үргэлжэ нилээд хатуу шалгаар эсэргүцэжэ нэгэ удэ өөрынгөө орон нютаг дээрэһээ үлдэн нимгаһан байбашье тэдэ немецкэ рыцарьнүүдэй һүрагүй булюу хүсэтэй байһан дээрэһээнь хожомоо шилдэжэ мэдэлдэнь орсоһон байха юм.

Олдоо нэгэ бүлэг немецкэ хэрэгэтэ рыцарьнүүд мүн тэрэ үедэ Прибалтикын урда хубидахи Пруссиие эзэмдэжэ ба тоолон дээрэдэжэ эхилһэн байгаа. Пруссанууд урдаһаа рыцарьскэ сэрэгүүд һүрэг олоороо добтолжо ороһон туулаа тэдэнние ехэ амжалтатайгаар эзэмдэжэ шадаһан байха юм. Эдэ эзэмдэгшэд Тиигонско рыцарьскэ бүлгэм гэжэ нэрэтэй һэн. Зайгуулгажа ябаһан немецкэ бүлэг рыцарьнүүд Иерусалим городто 1128 оной эхэ бүлгэмые байгуулгаһан байгаа.

Прибалтикада немецкэ рыцарьнүүдэй хэһэн ябулганууд ые К. Маркс иигэжэ сэгнэһэн байна: «Рыцарьнүүд галзуу шэрүүнэр ашална. Булимтарагшад болбол бусадай газар уруу сүмэрэн орожо, ой модыень отолжо дууһадаг ба уһа нямагыень шэргэдэг, тэндэхи хүн зоной эрхэ сүлөө ба мүргэлыень үгы хадаг, тиигэжэ замок, город, сүмэ, сеньери ба епископствэнгүдые немецкэ түлөөлөөр байгуулдаг. Тэндэхи хүн зоние хюдажа дууһ ашьегүй һаа тэлэние барлаг богосолнууд болгоно».

Балтийн далайн эрье шадарай яһатанай дунда тевтонецуд ба немецкэ «мэсэтэн» рыцарьнүүдэй асарһан «соёл болбосорол» гэгшэнь нимэ байнгы юм.

Немецкэ рыцарьнүүд Прибалтикада һуугаа яһатанние эзэмдэжэ, ород орон нютагуудта дутлолоо һэн. Ород орон нютаг болбол тиигэхэ үедэ хэдэн феодальна княжество болжо бое болоо таһаранги ажаһуулаг байгаа. Тэрэ үедэнь (1237—1240 оноуудта) эдгэн тэсһээнь монгол эзэмдэгшэд добтолжо, Рязанска орсн нютагые һуйдхөөд, Владимир ба Суздаль гэжэ городуудые эзэлжэ, сүм галдажархимсоороо тэрэгэдэ ябаһан байна. Русьта айхабтар хэсүү нүнтэ саг тохёолоо юм! Гансал баруунхойто зүүгэхи Псков ба Новгородой орон нютагуд һуйдхэлтэ дайрагдаагүй үлөө һэн.

Иигэжэ ород орон нютагай нэлэнхы дээрэ һуугаһан ушарые немецкэ булимтарагшад хэрэглэхэ гэжэ боломжолоһон байна. Тиигэжэ тэдэнэр Псков городто дутлэн орожо ерэбэ. Мэсэтэнэй ба тевтонско рыцарьнүүдэй булгамүүдэй нэгэдмэл сэрэгэй хүсэнүүд Псков шадар байгаа ехэ эсэргүүсэлтэ үзөөгүй һэн. Ушарынь, Псковто ангиин томсол боложо байгаа. Он нютаггаа урбаһан баян утсаатанай туһаламжаар рыцарьнүүд хадаа Псковой орон нютаггахи Изборск гэжэ бишинхан городые эзэлбэ. Псков городой захаа үзүүрые эзэлэмсэрээ лэ ба мэсын хүсөөр галдан туулаад, хэдэн неделиин турша соо хүреэлэн байжа Псковые добтолсо һэн. Угтань хэрээдэтэ рыцарьнүүд илажа, Псковой орон нютаг дээгүүр хоёр гаран Луч мүрэнние гаталаад, Новгородой орон нютаг дээрэ байһан Капорско үлөөлинн газартаа хэрэм байгуулжа эхилһэн байна.

Тиигэжэ немецкэ рыцарьнүүд болбол Новгородой орон нютаг уруу сүмэрэн орожо Тесовые эзэлөөд, Новгород городыень 30 молоной гектарта дутлэн ерсһэн байна. Новгородой орон нютаг уруу сүмэрэн ороһон немецкэ рыцарьнүүд ород тараашадые дээрмэлэхэ, алаха, мал идуулһыень булиаха, хүсэтэй сохихо, үхибүүдыень хүсөөрөө булиажа абаха зорилгоор тэдэнние айлгаргаар тамаяан зобоохо тэсешэгүй эрхэ байдалда оруулдаг һэн.

Феодальна таһаранги байдалаа үмөөрэн булиалдадаг дэдэ угсаатан (боярнуд) ород оронние хамгаалха хэрэгтэ ехэдэ һаад ушаруулдаг байба. Новгородой боярнуудтай эбэ тэнцэһэн князь Александр Ярославович болбол Невскэ нилалтые туйлаһанайнгаа удаа дары өөрынгөө дружинда сэрэгүүдые абаад, Суздальска орон нютагта алаһуулһан эсэгэдэ ябаһан юм. Немецкэ рыцарьнүүдэй урдаһаа эсэргүүцэлтые эмхидхэхэ хүнтэ Новгородо үлөөгүй.

Удангүй новгородсорлиной пуйлтаар князь Александр Невский дахин Новгородоо бусажа, 1241 оной новгородсорлин ба лаговожанууд сэрэгүүдые эмхидхэбэ. Карел ба лаговожан мүн лэ сэрэгэй хүсэ угалгэжэ туһалалгаа һэн. Тиигэжэ Александр болбол Капорск хэрэмдэ ороһон немецкэ булимтарагшадые бута хяа сохёод, Новгородой орон нютаг дээрэһээ тэдэнние үлдэн намнаһан байна. Тиигэхэ үедэнь рыцарьнүүд Псков городые дахин булиажа абашоо һэн. Бүхы ород орон болбол хамаг хүсэ шадалаа хуу эхэлгөөн, нэгэн һатаалтайгаар жагсажа харгин хара булимтарагшадай урдаһаа ерид шуу эсэргүүсэн бодсо бэлэй. Таһарангиар ажаһуулаһан байбашье ород арад түмэн нинтэрээ хүдэлжэ, хадаин харатаһаа орон нютагаа хамгаалжа ороо һэн.

Александр Невский болбол Новгородой ба Псковой орон нютагуудые сүлөөлжэ шадаад байхадаа энэгэдэрээ эсэслэжэ болохогүй. Харин Ливонско рыцарьнүүдэй булгэмэй петситории дээрэ тэдэнние бута сохихо ёһотой гэжэ болжолоһон байна. Немецкэ булимтарагшад өнөөнэнь мэдэмсэрээ сэрэгүүдээ урдаһаань ябуулаа. Тиигэжэ Чудска нуур дээрэ немецкэ булимтарагшадай ба эхэ ороо хамгаалһан ородуудай сэрэгүүд уулзалгашоо бэлэй.

1242 оной апрелийн 5-да үшөө мүльһөөр хушаатай Чудскэ нуур дээрэ ородой сэрэгүүд ба немецкэ булимтарагшадай хоорондо алдар гүдхэтэ тулалдаан болоо юм.

Немецкэ рыцарьнүүд хадаа байлдаа хэхэ нэгэ шэлэмэл арга хэрэглэдэг байгаа. Дуулга нуяг үмдэһэн рыцарьнүүдээр хаяа хэһэн һүрэг олон сэрэгүүд шаантагшэнгээр жагсаад, гахайн хошоор мэтэр хушуутан ородог бэ дайсанайнгаа сэрэгүүдэй жагсаалые сүмэ түримсөөрөө хэһэг хоёгэгэр һалгаан сохидог заагай байба. Энэ аргыень ородуд болбол «гахай» гэжэ нэрлэһэн байна.

Ородуудтай шиидхэхы тулаанда хаяадэ немецкэ рыцарьнүүд энэ «гахайгаа» хэрэглээ һэн. Тиигэтэнь Александр Невский болбол уран арга хэрэглэжэ «гахайнь» хошоорые хоёр талһаень хабтагаар сэрэгүүдэйнгээ гол ехэ хүсэнүүдые хоёр хажуу тээгэ суглуулһан байна.

Тиигэжэ түүхэдэ алдаршаһан «Мүльһэн дээрэхи бута сохилгон» эхилһэн юм. Немецкэ «гахай» хадаа хошоороо хабшагдажа, мэдээ ухаа алдаад, бута хяа сохюулшаһан байна. Немецкэ рыцарьнүүд үзөөгүй өмнөөр диллээ. Бута сохюулһан дайсан һүүх гэрэшээ тэрьедэһэн юм. Ородуудтаа-чин рай мүльһэн дээгүүр немецкэ рыцарьнүдые долоон мэдо намнажа туйлай ехэ гэлтэдэ оруулһан байна.

Һүр хүсэтэ дайшалхы ород зэбсэгэй илалтые туйлаба. Омогорхуу немецкэ рыцарьнүүд һүрөөрөө пленде абтажа, Псков хүртэр ябгаар туулажа ерэһэн. Нөө һэбхүүл болгоо сохюулшаһан булимтарагшадай үлөөдөнүүд ородой орон нютаг дээр һээ шэбэса хаюулжа, эсэслэн тонилһон байна.

Ород аралые мэдэлдээ абаха, газар үйнень булимтаран эзэлхэ гэһэн немецкэ нохос-рыцарьнүүдэй анхэ түрүүшын һэдэлтэ иигэжэ хосороо бэлэй. Тиигэһээр 700 жэл үнгэрөө.

Мүнөөнэй немецкэ булимтарагшад—фашистнуд болбол Чудска нуурай мүльһэн дээрэ үйтэ эсэгэнэрэйнгээ иигэжэ һүрөөтэй мүүхайгаар дилилгэнние һанажа, хүбэ заганайнгаа урдаһаа айн һүрлэн хараже байдаг болонхой.

Һүр хүсэтэ дайшалхы ород зэбсэгэй 700 жэл урда тэр немецкэ нохос-рыцарьнүүдые илаһынень тэмдэглэхэ зуураа мэнэй орон нютагые, мэнэй эрхэ сүлөөе булиан абаха гэжэ һэдэһэн немецко-фашистска булимтарагшадые сүм бута сохихо үдэр холо бешэ болоо гэжэ тон ехэдэ найданамди.

П. ХАПТАЕВ—түүхын наукануудай кандидат.

Советскэ Союз дотор

Харюусалгата редактор Д. ДАМДИНСЕВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина 26. Телефоны: отв. редактора—3-44· зам. редактора—3-44 2 зв.; секретариата и отдела партийной жизни—3-23: отделов сельско-хозяйственного и писем—7-55, отдела пром. и транспорта—5-07.

Бурят-Монголой УНЭН 2-дохи нюур № 75

Н—2924

Типография издательства республиканских газет БМАССР.